

Toplum ve Hekim Dergisi'nde bugüne değin yayımlanan makaleler incelendiğinde, sağlık hizmetlerinin "sağlıklı olmak" için yeterli olmadığına, hatta "sağlıklı olmak" için gerekenler arasında ilk sıralarda yer almadığına yönelik bilimsel bilgiye hızlıca ulaşabilmek mümkün. Günümüzde dünyanın dört bir köşesinde yaygın olarak yaşananlar, "sağlıklı olmak" için gerekenlerin ısrarlı bir biçimde yeniden gündeme alınmasını gerekli kıldığını düşündürüyor. Yanı sıra, 20. yüzyıl boyunca halk sağlığı sorunu ve nedenleri olarak tanımlanan birçok durum, etken 21. yüzyılın ilk yıllarından itibaren dünyanın çok büyük bölümünde insanların önemli bir çoğunluğunun birebir yaşadıkları, tanık oldukları günlük hayatın parçası haline geldi.

Yetersiz ve dengesiz beslenme düzeyindeki bir sorun yerini açlığa bıraktı. Dünya genelinde, 120 milyona yakını zorla yerinden edilenler olmak üzere, yaklaşık 300 milyon uluslararası göçmen olduğu tahmin ediliyor. Bu durum sağlıklı barınma koşulları konusunda var olan sorunun boyutunu tahmin edebilmemiz açısından önemli bir veri kaynağı. Son 25 yılda savaşı, çatışmasız geçen tek bir günün bile yaşanmadığı tespiti yapıldı. Bu durum da ölüm, yaralanma ve sakatlıklar başta olmak üzere, önlenabilir pek çok sorunun yaşanmaması için yeterli çabanın gösterilmediğinin kanıtını oluşturuyor.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin beşiği Avrupa ülkeleri de dahil olmak üzere, ülkelerde demokratik yönetimlerin yerini büyük bir ivmeyle otoriter, totaliter vb. olarak tanımlanan antidemokratik yönetimler alıyor. Ülke insanları hükümet üyeleri-

ni bilemez-tanıyamaz oldu. Her şeye karar veren de açıklayan da "tek adam"lar. Öyle ki uluslararası ilişkiler-sorunlar bile dışışleri bakanları yerine, bizzat ülkeleri yöneten "tek adamlar" arasında yürütülüyor, çözülmeye çalışılıyor. Ülkeler ve toplumsal sınıflar arasındaki eşitsizlikler daha da derinleşiyor, ekonomiler ve uluslararası ticaret sorunlu hale geliyor ve bölüşüm sorunu toplumlarda milliyetçiliğin, Nazizm'in yükselişini getiriyor.

Türkiye'nin kara sınırının en büyük bölümüyle komşusu olduğu Ortadoğu, son birkaç ay içinde yeniden "kan gölü"ne dönüştü. Suriye Arap Cumhuriyeti'nde 2011 yılında başlayan iç savaş henüz bitmeden, Ekim 2023'de Hamas'ın İsrail'e yönelik hava saldırısı sonrası İsrail Hükümeti, başta ABD olmak üzere, emperyalist ülkelerin bizzat desteğini alarak, önce Filistin ve Ürdün'ü ardından Yemen'i yalnızca savaş değil, savaş suçları ve katliamlar alanına dönüştürdü. Aralık 2024'de Suriye'de yönetim değişti ancak iktidarı alan yapının silahlı güçleri tarafından etnik ve inanç gruplarına yönelik katliamlar devam ediyor.

Öte yandan, İsrail Hükümeti de Suriye topraklarındaki işgalini genişletiyor. Türkiye'nin de ticari ilişkileri devam eden İsrail Hükümeti, bu dönemde konvansiyonel silah envanterine, özellikle Gazze bölgesinde yaşamakta olan Filistinlilere yönelik olarak "su, gıda ve ilaç-tıbbi malzeme yokluğu"nu da "yeni bir silah" olarak ekledi. DSÖ'nün kamuoyuyla paylaştığı bilgiye göre 14.000'den fazla sayıda bebek, bu silah nedeniyle ölüm riski altında. Dünya ülkelerinin büyük çoğunluğu ise hala "sessiz". Bununla birlikte, dünyanın pek çok ülkesinde özellikle

üniversitelerde Filistin'de yaşananlar ve kendi hükümetlerinin tutumu protesto ediliyor. Hatta ABD'de devlet başkanı böyle üniversiteleri fonlarını azaltarak, keserek cezalandırıyor. Gençlik geleceğine ve "insanlığımıza" sahip çıkıyor.

Türkiye'de ise farklı bir atmosfer gelişti. Son altı ayda, 100 yıllık Kürt meselesinin ve 40 yılı aşan düşük yoğunluklu savaşın çözümüne, bitirilişine yönelik adımlar atıldı. Ülkede yaşayan herkesin, hatta doğacak çocukların bile hayatını doğrudan etkileyecek böylesi bir süreç, öyle ya da böyle hemen bütün siyasi partilerin bir şekilde gündeminde. Başta ana muhalefet partisi olmak üzere, büyük bölümü gelişmelerin daha açıklıkla yürütülmesi halinde kendilerine düşen rolü oynamak istediklerini açıkladı. Bugüne kadarki gelişmeler içinde kanımca bunun yanı sıra, en önemlileri silahların susması ve Kürdistan İşçi Partisi'nin bundan sonra silahlı mücadele yerine siyasal mücadeleyi tercih ettiğini açıklamış olmasıdır. Ne zaman ya da nasıl sonuçlanacağına ilişkin olarak kesin herhangi bir bilgiye sahip değiliz. Bununla birlikte, silahların susmuş olması ve "barış umudu" bu ülkede yaşayan birisi olmanın ötesinde, hekimleri, tabip odalarını ve TTB'yi çok yakından ve birebir ilgilendiriyor. Sorumluluk yüklüyor. O nedenle, barışın, bu sefer kalıcı olabilmesi için ne(ler) yapabiliriz/yapmalıyız sorusunun bizzat muhatabı olarak tutum almamız gereken bir an'ın içindeyiz.

Böyle bir dönemde, TTB Merkez Konseyi'nin yedi yıldan daha fazla bir zaman önce, 24 Ocak 2018 tarihinde kamuoyu ile paylaştığı bir basın bildirisini anımsamamızı önemişiyorum:

"Biz hekimler uyarıyoruz:

Savaş, doğada ve insanda tahribat yapan, toplumsal yaşamı tehdit eden, insan eliyle yaratılan bir halk sağlığı sorunudur.

Her çatışma, her savaş; fiziksel, ruhsal, sosyal ve çevresel sağlık açısından onarılmaz sorunlara yol açarak büyük bir insani dramı da beraberinde getirir.

Yaşatmaya ant içmiş bir mesleğin mensupları olarak, yaşamı savunmanın, barış iklimine sahip çıkmanın birincil görevimiz olduğunu aklımızdan çıkarmıyoruz.

Savaşla baş etmenin yolu, adil, demokratik, eşitlikçi, özgür ve barışçıl bir yaşam kurmak ve bunu sürekli kılmaktır.

Savaşa hayır, barış hemen şimdi!"

O günlerde TSK'nin sınır ötesi operasyonları ve özellikle 20 Ocak 2018 tarihinde Suriye Arap Cumhuriyeti'nin Hatay ilimize sınır komşusu Efrin Bölgesi'ne yönelik olarak gerçekleştirdiği operasyonun yaratacağı telafisi olanaksız yaşam, sağlık ve ekolojik sorunlara karşı zorunlu bir önlem olarak silahların susması ve demokratik, eşitlikçi bir toplumsal yaşantı önerisiydi ifade edilen. Muhatabı yılların deneyimine ve bilimsel bilgiye dayalı bu öneriyi dinlemedi. Aksine, TTB Merkez Konseyi üyelerini sabahın erken saatlerinde evlerinden ve hastanelerinden gözaltına aldırdı. Meslektaşlarımızı ağır ceza mahkemesinde yargıladı ve 20 ay hapis cezasına mahkûm etti. Bölge mahkemesi cezayı bozdu, ancak savcılık itiraz ettiği için dava dosyası Yargıtay incelemesinde.

Uzun zamandır, bilimsel bilgiye ve tarihsel gözlemlerimize dayalı olarak; kişi ve/veya toplum olarak "sağlıklı olmak" için öncelikle içinde yaşadığımız toplumda eşitlik, özgürlük, barış, demokrasi ve adalet olmak üzere, "temel

koşulların" varlığı, evrensel değerlere paralel olarak tesis edilmiş ve uygulanıyor olmasının gerektiğini biliyoruz. Çünkü, "temel koşullar" var olduğunda toplumun bütün üyelerinin "sağlıklı olmak" için gerekli olan yeterli ve dengeli beslenme; temiz, yeterli içme ve kullanma suyu; sağlıklı konut; temiz çevre; eğitim; sosyal ve kültürel faaliyetler; spor; ulaşım vb. öğelerle birlikte, sağlık hizmetine de gereksinimi olduğu kadar ulaşabilmesi, kullanabilmesi sağlanabilir. Temel koşullar sağlanmadığı sürece toplumun üyeleri kişisel durum ve pozisyonlarına bağlı olmaksızın söz konusu öğelerden farklı düzeylerde de olsa mahrum kalmaktadır. Türkiye halklarının sağlıklı olabilmesi, sağlıklı olmak için gerekli öğelere ulaşabilmesi ve kullanabilmesinin önündeki en önemli "temel öğelerden" birisi olan "barış"ın sağlanması, barış talebinin toplumsallaşması için son haftalarda ortaya çıkan bu "an'ı" hekimler olarak üzerimize düşen sorumlulukları yerine getirerek heba etmememiz gerekir. Nihayetinde barış sağlanamasa bile, elimizden geleni yapmış olmamız "hekimlik değerlerimizin erozyona uğramaması" ve "iç huzurumuz" için gerekiyor.

Savaşın yoğunlaştığı bir dönemde, "halk sağlığı sorunu" yaratacağı üzerinden yaşananlara ve yaşanacaklara karşı tutum alan ve bunu kamuoyu ile paylaşan TTB MK'nin bu tutumundan yaklaşık 88 ay sonra, çok daha başka, tersinden ve sağlıklı bir toplumun varlığı için temel öğelerden birisi olan barışın sağlanabilmesi gibi bir durumla karşı karşıyayız. "Barış" sağlanması için en zor olan adımlar atıldı. Kalıcılığı için çaba gösteriliyor. Dünyada ve ülkemizde var olan sakatlıkların birinci sıradaki nedeni, önlenemez ölümlerin nedeni olmanın yanı sıra, yaklaşık 13 başlık altında

yaşam, sağlık ve ekolojik sorunun önlenemez nedeninin, bir halk sağlığı sorununun-etkeninin ortadan kaldırılabilmesi için yalnızca taraflar değil, değişik toplum kesimleri de çaba gösteriyor.

TTB MK'de bir halk sağlığı sorunu olan savaşın-düşük yoğunluklu savaşın-iç çatışmanın-çatışmanın sonlanması, barışın sağlanması ve kalıcılığı için üzerine düşen sorumluluğun azamisini hayata geçirmekle yükümlüdür. TTB ve tabip odalarımız, hekim örgütü olmanın, özellikle son 55-60 yıllık tarihinin ve bu ülkenin ilerici, devrimci, demokrat, laik yurttaşları olmanın insanlığa olan sorumlulukları nedeniyle, hem sağlık hem de toplumsal alanda barış talebinin toplumsallaşabilmesi için yapılması gereken çalışmaların lokomotif olmalıdır. Böylesi bir dönemde böylesi bir çalışmaya başlamak için hiçbir zaman geç kalmış sayılmayız. Bir an önce bu çalışmalar başlatılmalı hatta TTB MK'nin de içinde yer aldığı kolların ve aktivistlerin katılımıyla bir çalışma ve izleme grubu da oluşturularak. Önümüzde, 28 Haziran 2025 tarihinde yapılacak olan TTB 77. Büyük Kongresi var. Barış talebinin toplumsallaştırılması için yapmamız gerekenler hekimlerin, tabip odaları ve TTB'nin böyle bir dönemdeki yapıcı katkılarının hayata geçirilmesi için özel bir karar önergesi ile büyük kongre kararına da dönüştürülebilir.

Bu sayımızda, Araştırma Danışma Kurulu üyemiz sevgili Çiğdem Çağlayan arkadaşımızın dosya editörlüğünü yaptığı "İklim Krizi İle Mücadele: Kavramlar ve Örnekler" başlıklı dosyamızı paylaşıyoruz. Dosya, sorunu saptamanın yanı sıra, var olan nesnel durumu dikkate alan, mücadele yöntem ve araçlarının tartışıldığı yazılardan oluşuyor.

Sağlıklı toplumsal yaşantı ve toplum için; Barış! Barış! Barış!